

EN LYNGBYPILSPETS FRÅN TJÖRN I BOHUSLÄN

AV

SVERKER JANSON

Vid en genomgång av det i Statens Historiska Museum förvarade stora Ekman-Enqvistska stenåldersmaterialet från Orust och Tjörn påträffade förf. en pilspets, vilken med all sannolikhet måste betraktas som en s. k. Lyngbypilspets (inv.nr 14821: 117), fig. 1. Spetsen har den karakteristiskt kraftiga och breda form, som är utmärkande för de två danska fynden från Lyngby och Sjælsø¹ eller den norska pilspetsen från Nordlandet vid Kristiansund.² Den kraftigt utbildade tången har bearbetats längs bägge kanterna, men till skillnad från de ovan nämnda spetsarna är även bladets sidor försedda med en retusch. Däremot är undersidan fullständigt obearbetad. Vad slutligen storleken beträffar, spetsen är 72×32×10 mm, skiljer den sig ej från de tidigare fynden.

I fråga om formen överensstämmer alltså pilspetsen från Tjörn väl med de tidsbestämda danska fynden. Av särskilt intresse är emellertid, att även fyndomständigheterna syns ge en fingervisning om, att det verkligen är fråga om ett till tiden mycket ålderdomligt fynd. Spetsen, som tillvaratagits av Ekman, härrör från en lokal på Tjörns sydända i Stenkyrka sn vid torpet Torskär, omkring 1 500 m norr om Rönnängs kyrka. Här insamlades förutom pilspetsen ett 20-tal spån och flintavslag »i en ljungmark ovanför och nordväst om det nordöstligaste torpet», på en höjd av 46,5 m över havet.³ Bland materialet märkes även ett litet simpelt avslag med krustan delvis kvarsittande, vars ena ända är försedd med en väl utförd konkav skrapegg. Nu har skrapan liksom ungefär hälften av flintorna en grå till gråblå färg, medan pilspetsen och de övriga avslagen är svagt rostfärgade. Innan

¹ J. Brøndsted, Danmarks Oldtid I, København 1938, s. 28, fig. 5.

² A. Nummedal, Nogen primitive stenaldersformer i Norge, Oldtiden IX, Kristiania 1922, s. 146, fig. 1.

³ A. Enqvist, Stenåldersbebyggelsen på Orust och Tjörn, Uppsala 1922, materialförteckningen s. 47, nr 15. Enqvist upptar pilspetsen som »flintredskap (spetsredskap?)».

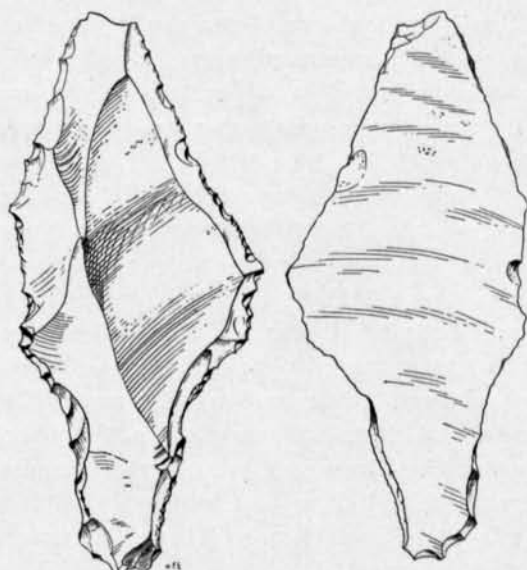

Fig. 1.
Pilspets från Torskär, Stenkyrka socken, Bohuslän.
Skala $\frac{1}{1}$.

Abb. 1. Pfeilspitze aus Torskär, Ksp. Stenkyrka, Bohuslän.

man varit i tillfälle att granska lokalen, bör man därför försiktigtvis hålla isär de bägge grupperna, då de möjligen kan tänkas härröra från olika lokaler inom det angivna området.

Vad som emellertid framför allt är av intresse i detta sammanhang, är fyndets höjd över havet, 46,5 m. För att vara så långt söder ut som vid sydändan av Tjörn är denna höjd osedvanlig stor, och betydligt högre, än vad fallet brukar vara vid boplatserna i Bohuslän. Vid en jämförelse med Thomassons bohuslänska strandlinjer, visar det sig, att lokalen faller ej mindre än 10—11 m över hans äldsta strandlinje A I, till vilken exempelvis den ålderdomliga Hensbackaboplatsen anknuter.⁴ Om vi antar, att vi här, liksom i regel vid de västsvenska boplatserna, har att göra med en strandboplat, ehuru det lilla flintmaterialet ej visar spår av svallning, skulle detta innebära, att fyndet kronologiskt kunde skjutas betydligt längre tillbaka i tiden än t. ex.

⁴ H. Thomasson, Åldersgrupperingen inom västsvensk stenålder, Göteborgs och Bohusläns Fornminnesförenings Tidskrift (GBFFT) 1936, s. 39 ff och fig. 1.

den nämnda Hensbackaboplatsen. Detta skulle ju också väl stämma med den ålderdomliga form, som pilspetsen från Tjörn har.

Med de tyvärr ofullständiga uppgifter, vi har om fyndet och fyndlokalen, kan man naturligtvis ej utan undersökning av området utan vidare fastslå, att detta är fallet. Men pilspetsens karakteristiska form jämte fyndlokalens stora höjd över havet samverkar dock i detta fall och talar för möjligheten av, att vi här verkligen har en pilspets från samma tid som de danska Lyngbyspetsarna, som i sin tur grovt kan dateras till 10 000—8 000 f. Kr. Med tanke på de senare årens resultat rörande Bohusläns äldsta bebyggelse, som kändomen om boplatserna vid Gottskär—Sandarna—Hensbacka och nu senast Mjörnboplatserna givit oss,⁵ så har man all anledning att hoppas, att man skall finna spåren efter en äldre bosättning inom Västsverige, som på ett klarare sätt visar oss sambandet mellan kontinentens äldre stenålderskulturer och vårt lands tidigaste bebyggelse. I fyndet av pilspetsen från Tjörn vill jag se ännu ett tecken, som pekar i denna riktning.

ZUSAMMENFASSUNG

SVERKER JANSON: Eine Lyngby-Pfeilspitze von Tjörn in Bohuslän.

Bei einer Durchmusterung des im Staatl. Hist. Museum in Stockholm aufbewahrten steinzeitlichen Materials von den westschwedischen Inseln Orust und Tjörn traf Verf. eine sog. Lyngby-Pfeilspitze an, die zuvor keine Beachtung gefunden hat. Sie ist jedoch von besonderem Interesse, da der Fundort bei Torskär im Ksp. Stenkyrka auf Tjörn nicht weniger als za. 10 m über der ältesten Ancyclusstrandlinie liegt. Die Höhe ü. d. M. spricht also dafür, dass wir hier eine Pfeilspitze aus derselben Zeit wie der der dänischen Pfeilspitzen vor uns haben. Im Hinblick auf die umfangreichen Wohnplatzfunde in Westschweden, die von Gottskär, Sandarna, Hensbacka und Mjörn, die zu einer immer weiteren Zurückverlegung der frühesten Besiedelung Anlass gegeben haben, lässt die Pfeilspitze von Tjörn hoffen, dass wir allmählich die Spuren einer älteren Besiedelung finden werden, die in klarerer Weise den Zusammenhang zwischen den älteren Steinzeitkulturen des Festlandes und der ältesten Besiedelung Westschwedens aufzeigt.

⁵ Se J. Alin, Strandlinjens läge i Göteborgstrakten vid slutet av den sen-glaciala landhöjningen, Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälles Handlingar, 5 följden, Ser. B, bd 4, nr 2, Göteborg 1934; J. Alin-N. Niklasson-H. Thomasson, Stenåldersboplatser på Sandarna vid Göteborg, d:o, 5 följden, Ser. A, bd 3, nr 6, Göteborg 1934 och A. Fredsjö, Tvenne västsvenska insjöboplatser från stenåldern, GBFFT 1939, s. 92 ff.